

**Naturklagenævnets afgørelse
af 29. april 2009
om fredning af Holmegård Mose
i Næstved Kommune
(Sag nr. NKN-111-00019)**

Fredningsnævnet for Storstrøms Amt har den 31. marts 2006 truffet afgørelse i sagen om fredning af Holmegård Mose. Fredningsnævnet har samtidig truffet afgørelse om erstatning i anledning af fredningen.

Afgørelsen er påklaget til Naturklagenævnet af Skov- og Naturstyrelsen, Dansk Skovforening på vegne af Holmegård Gods, Gisselfeld Kloster og Broksø Hovedgaard samt en række andre lods ejere. Frednings- og erstatningsafgørelsen er endvidere forelagt Naturklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42, da den samlede erstatning overstiger 100.000 kr.

Fredningssagen er rejst af Danmarks Naturfredningsforening den 19. december 2002. Fredningsforslaget omfattede 706,28 ha, men efter justeringer af fredningsområdets afgrænsning omfatter fredningen ca. 563 ha. En del af mosen (326 ha) var fredet ved Overfredningsnævnets afgørelse af 30. oktober 1987.

Beskrivelse af fredningsområdet

Områdets dannelse

Holmegård Mose er dannet i en senglacial issø der opstod i et afsmeltningsområde for 18.000-11.000 år siden. I forbindelse med den senglaciale isafsmeltning er der i issøbækkenet mellem gletchere i området aflejret et lag bestående af ler. Disse aflejringer har været meget vigtige for dannelsen af en sø og derved den efterfølgende tilgroning og dannelse af Holmegård højmoser. Højmosen er formentlig dannet ved at vækster af mosser og græsser langs bredden af den lavvandede sø har bredt sig ud i søen og dækket hele overfladen, hvorved der er opstået grobund for den karakteristiske højmoservegetation, sphagnum-tørv. Højmosen har ligget som en svagt hvælvet flade med et åbent midterparti præget af mosaik af tørre lyngklædte tuer afvekslende med fugtige lavninger.

Kulturhistorie.

Holmegård Mose er internationalt kendt for sine usædvanligt velbevarede bopladser fra ældre stenalder. Det drejer sig dels om bopladser fra slutningen af istiden; gammelstenalderen ca. 11.000 til 10.000 f.Kr, som ligger på grænsen mellem mineraljord og mose. Dels bopladser, der helt eller delvist er indlejret i tørvelag, og som tilhører begyndelsen af indeværende varmetid ca. 9000-6000 f.Kr. Ud over de berømte bosteder rummer mosens tørvelag også betydelige, men kun lidt udforskede arkæologiske værdier fra senere dele af oldtiden. I yngre stenalder blev der nedlagt værdifulde gaver til åndelige magter i mosen.

EF-habitatområde

Holmegård Mose er udpeget som EF-habitatområde nr. 163 og EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 91. Udpegningsgrundlaget for habitatområdet er 16 naturtyper samt Stor Vandsalamander. Udpegningsgrundlaget som fuglebeskyttelsesområde er forekomsten af rørhøg, mosehornugle samt trækgåsterne sangsvane, sædgås og engsnare.

Begrundelse for fredningsforslaget

Formålet med fredningen er ifølge forslaget at sikre, pleje og genskabe de naturvidenskabelige værdier samt at sikre de omfattende kulturhistoriske værdier.

De centrale problemer for bevarelse og genskabelse af den del af Holmegaard Mose, som er aktiv højmoser, knytter sig til afvandingen af mosen. Eksisterende drænkanaler i omkring mosen afvander i en grad, som indebærer en ødelæggende tørlægning af mosen. Dette fremmer nedbrydning af tørvne med frigørelse af næringsstoffer til følge, hvilket sammen med de tørre forhold fører til, at opvækst af birk og græsarten blåtop er et stigende problem.

De gældende fredningsbestemmelser udelukker specifikt muligheden for at ændre på afvandingssituationen. Baggrunden for at foreslå fredning af den nordlige del af Holmegårds Mose ud til ringkanal og Tornemosegrøften, omfattende "Tyvekrog" er, at der også her er væsentlige botaniske interesser samt, at området indeholder brunvandede næringsfattige søer og den særlige fauna, der knytter sig til disse. Desuden fås en naturlig afgrænsning af mosen, og mosen betragtes som en hydrologisk enhed.

Fredningens indhold.

Fredningsnævnet har truffet afgørelse om at frede området begrundet i mosens store naturvidenskabelige og kulturhistoriske værdier, som efter fredningsnævnets vurdering er så store, at hverken tidsbegrænsede eller tidsubegrænsede aftaler er tilstrækkelige til at sikre disse, dels begrundet i tidsbegrænsningen og dels, fordi aftalerne kan opsiges efter gensidig overenskomst. Hertil

kommer, at Holmegård Mose bør behandles som en enhed, og at en del af mosen i forvejen er fredet.

Fredningens overordnede formål er at gennemføre de forpligtelser, som følger af størstedelen af områdets status som Natura 2000-område samt at sikre de kendte og potentielle arkæologiske værdier, som henholdsvis vides og forventes at forekomme under terræn. I overensstemmelse hermed er der i fredningen fastsat bestemmelser om naturpleje og naturgenopretning, som har til formål at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget som Natura 2000-område for at tilgodese.

Der er forbud mod aktiviteter, som kan forringe de arkæologiske værdiers bevaringstilstand, og bestemmelser med henblik på at sikre offentlighedens adgang til området i respekt for de beskyttelseshensyn, der er nødvendige for at sikre den fortsatte tilstedeværelse af biologiske samt arkæologiske værdier.

I de generelle bestemmelser er fastsat forbud mod tilplantning og dyrkning af arealer samt mod aktiviteter, som indebærer sænkning af grundvandsstanden, herunder etablering af nye dræn eller afvandingskanaler. Som grundlag for forvaltningen af de biologiske værdier skal lægges COWIs rapport "Holmegårds Mose – naturopgenopretning, Forundersøgelser" fra oktober 2003, samt COWIs supplerende rapport fra juli 2004. Som grundlag for varetagelsen af beskyttelsen af de arkæologiske værdier skal lægges Kulturarvsstyrelsens redegørelse af marts 2004 "Kulturarv i Holmegård Mose – oplæg til varig beskyttelse af dele af mosen og dens bredzone".

Fredningsnævnet har opdelt fredningsområdet i delområderne A, B og C. Delområde C er opdelt i områderne C-1 til C-4.

For delområde A og B gælder, at der ikke må iværksættes tiltag, som kan indebære forringelse af arkæologiske værdiers bevaringstilstand, herunder enhver form for fysiske indgreb i jordlagene, såsom pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion. Udsætning, fodring og jagt på fuglevildt kan ikke finde sted.

I delområde A er anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler samt gødsning ikke tilladt.

For delområde C gælder generelt, at eksisterende dræn og grøfter efter forudgående anmeldelse til plejemyndigheden må vedligeholdes til de på fredningstidspunktet lovlige profiler.

I område C-1 og C-2 må der ikke foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbudet gælder også kørsel, som kan

skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion. Undtaget fra forbudet er skånsom, manuel plantning samt vedligeholdelse af grøfter og dræn i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretning.

I område C-1 må der ikke etableres ny dræning. I område C-2 kan fredningsnævnet meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljorder. I parkanlægget til Broksøs hovedbygning skal det på al slags jord være muligt at nyanlægge dræn efter forudgående tilladelse fra fredningsnævnet.

For område C-3 gælder, at der ikke må foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end 20 cm under terræn. Undtaget fra forbudet er vedligeholdelse af dræn og grøfter i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen. Fredningsnævnet kan dog meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljord og til midlertidig anvendelse og recirkulation af vand fra et tørveskær ved Holmegård Glasværk, når det er nødvendigt for glasværkets vedligeholdelsesarbejder.

Fredningsnævnet kan godkende etablering af et parkområde i forbindelse med museum og oplevelsesland på Holmegård Glasværk, som ligger uden for fredningsgrænsen.

I område C-4 må der ikke foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end 50 cm under terræn. Der kan anlægges en grusbelagt parkeringsplads i området efter fredningsnævnets godkendelse.

Generelt for fredningsområdet gælder, at arealerne som udgangspunkt kan anvendes og drives som hidtil. Der må som hovedregel ikke opføres ny bebyggelse og opsættes skure m.v. Hegning kan kun etableres i forbindelse med pleje eller genopretning rettet mod de naturtyper, plante- og dyrearter, som udgør områdets udpegningsgrundlag, eller andre vildtlevende planter og dyr, som efter fredningsnævnets vurdering kan berettigg midlertidig hegning. Veje og stier må ikke anlægges uden fredningsnævnets godkendelse. Veje og stier må ikke nedlægges. Der må som udgangspunkt ikke ske terrænregulering eller vand- og råstofindvinding.

Offentligheden har adgang til området efter naturbeskyttelseslovens almindelige bestemmelser. Undtaget er glasværkets arealer, hvor hegning kan opretholdes. Plejemyndigheden, Kulturarvsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen kan, med henvisning til dokumenterede og konkrete biologiske eller arkæologiske hensyn, foreslå bestemmelser om midlertidig indskrænkning af offentlighedens adgang. Fredningsnævnet kan godkende sådanne bestemmelser efter forelæggelse for ejere, plejemyndighed, Kulturarvsstyrelsen, Skov- og Naturstyrelsen og Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningen pålægger plejemyndigheden at gennemføre et nærmere bestemt naturgenopretningsprojekt (scenarium 3.1) inden for en frist på 9 måneder fra fredningens gennemførelse og at udarbejde en plejeplan for området.

Forundersøgelser for naturgenopretning

COWIs rapport "Holmegårds Mose – naturgenopretning, Forundersøgelser" fra oktober 2003, samt COWIs supplerende rapport fra juli 2004.

Som baggrund for fredningsforslaget er der i 2003 gennemført en række forundersøgelser, der dels beskriver den aktuelle tilstand i området og dels giver forslag til naturgenopretning og naturpleje for at styrke naturen. COWI opstiller i rapporten tre scenarier for hævnning af vandstanden i mosen med henblik på at sikre de biologiske værdier i mosen. De tekniske tiltag omfatter bl.a. overfaldskant i grøfter, bundhævning og afbrydelse af drænledninger. Scenarie 3, der er en viderebygning af de to foregående scenarier, har til formål at få de bedst mulige forhold for genskabelse af naturlig hydrologi i så store dele af mosen som muligt. Af COWIs anbefalinger fremgår bl.a. at scenarie 3 giver størst areal med vandmætning, der herved bremser afvandingen af mosen og skaber bedre betingelser for de karakteristiske og sjældne plantearter.

I COWIs supplerende rapport er der udarbejdet et nyt scenarie 3.1, der tager hensyn til Kulturarvsstyrelsens anbefalinger i styrelsens rapport fra marts 2004 ("Kulturarv i Holmegård Mose – oplæg til varig beskyttelse af dele af mosen og dens bredzone") samt særlige hensyn til lodsejere i området. Scenariet bygger på det tidligere scenarie 3, men med nærmere beskrevne ændringer. Ændringerne indebærer bl.a., at Broksøs skovarealer helt udtages af scenariet med undtagelse af et mindre areal i den vestlige del af Kvierum nord for Skelgrøften.

Kulturarvsstyrelsen har ved brev af 6. september 2005 med kortbilag angivet, hvilke kulturhistoriske værdier der bør sikres gennem fredning.

Aftaler om naturgenopretning og naturpleje

Skov- og Naturstyrelsen har i november 2004 indgået aftaler med 4 lodsejere (lb.nr. 1-3 og 9) om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose iht. naturbeskyttelseslovens § 55.

Ifølge aftalerne mellem styrelsen og ejere af Holmegård Gods og Gisselfeld Kloster forpligter ejerne sig selv og fremtidige ejere af ejendommene til, at de omfattede arealer drives i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens og Storstrøms Amts naturgenopretnings- og naturplejeforskrift som nærmere beskrevet i et bilag til aftalen.

Af bilaget fremgår bl.a., at aftalens formål er at bevare og genskabe Holmegård Mose som en naturlig større sammenhængende aktiv højmoser samt sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, mosen er udpeget for.

Ifølge pkt. 2.1 og 2.2. kan Skov- og Naturstyrelsen gennemføre en hævning af vandstanden inden for aftaleområdet. Vandstandshævningen kan gennemføres ved forskellige tiltag som beskrevet i COWIs rapport (juli 2004, scenarie 3.1) og til de koter, som fremgår heraf.

Efter bilagets pkt. 4.1. er jagt på fuglevildt ikke tilladt, og der må ikke foretages jagtforbedrende foranstaltninger for fuglevildtet såsom fodring, udsætning mv. Ifølge pkt. 4.2 har ejerne fri adgang til jagt på hårvildt og udleje af jagtret hertil samt ret til at slå spor og beskære træer og buske, således at færdsel i mosen fortsat er mulig. Der må ikke – uden forudgående aftale med Falster Skovdistrikt (nu Skov- og Naturstyrelsen, Storstrøm) – foretages jagtforbedrende foranstaltninger såsom fodring, hegning m.v. Det er heller ikke tilladt at dræne eller afvande, herunder oprensning grøfter/dræn, og ejerne er forpligtede til at respektere vandstandshævning og anlæg hertil, jf. pkt. 6.3.

For andre særligt markerede delarealer må der ikke dybdepløjes eller stødryddes, jf. pkt. 7.1. Alle andre lovlige driftstiltag gennemføres under hensyntagen til de arkæologiske interesser, herunder fx at kørsel søges gennemført, så den ikke indebærer varige hjulspor. Ifølge pkt. 7.3 er bestemmelsen under pkt. 7.1 ikke til hinder for en overfladisk blotlæggelse af mineraljorden for at fremme sædvanlig selvforyngelse i skovbrugsdriften.

De to øvrige aftaler indeholder i lighed med ovenstående bestemmelser om ”ønsket naturgenopretning og naturpleje – vandstandshævning” samt naturpleje, men ikke bestemmelser om jagt inden for aftaleområdet.

Klager

Skov- og Naturstyrelsen har indledningsvis bemærket, at diskussionerne om afgrænsning af området under fredningssagens behandling har været præget af to spørgsmål. Det ene spørgsmål har været afgrænsningen i forhold til de kulturhistoriske værdier omkring mosen, det andet har været afgrænsningen i forhold til et scenarium om ændrede afvandingsforhold for mosen.

For så vidt angår de kulturhistoriske værdier, har Kulturarvsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen haft en række drøftelser om den fredningsmæssige afgrænsning i og omkring Holmegård Mose. Som afslutning på disse drøftelser fremsendte Kulturarvsstyrelsen den 6. september 2005 brev og kort til fredningsnævnet om, hvilke kulturhistoriske værdier der bør sikres gennem fredning.

Skov- og Naturstyrelsen anbefaler, at det medsendte kort lægges til grund for afgrænsningen af de kulturhistoriske interesser.

For så vidt angår afgrænsningen i forhold til gennemførelse af naturgenopretning samt ændrede afvandingsforhold til sikring af kulturarven (scenarium 3.1. i COWI's rapport af 7. juli 2004), er det Skov- og Naturstyrelsens indstilling, at samtlige arealer, der bliver påvirket af en hævet vandstand, skal omfattes af fredningen. Det drejer sig, udover de fredede arealer, om del af matr.nr. 2b og 2c samt del af 7d Spragelse By, Herlufmagle, samt del af matr.nr. 1m og del af matr.nr. 1an Fensmark By, Fensmark, (jf. mørkegrønne arealer på fredningskortet).

Skov- og Naturstyrelsen anbefaler, at Kulturarvsstyrelsens brev af 6. september 2005 lægges til grund ved udarbejdelse af fredningsbestemmelser til varetagelse af de kulturhistoriske interesser. Heraf fremgår bl.a., at de to styrelser en enige om, at de kulturhistoriske interesser i de "lysegrønne områder", kan varetages ved den tinglyste aftale, hvis denne suppleres med en tinglyst fortidsmindebeskyttelse uden økonomisk kompensation for lodsejerne. Bestemmelserne for disse arealer er i fredningen blevet væsentligt strammere, hvilket Skov- og Naturstyrelsen anser for unødvendigt. Der savnes endvidere en argumentation for, at arealerne pålægges strammere restriktioner.

For arealet syd for mosen mellem Fensmark Skov og glasværket (matr.nr. 3b og del af matr.nr. 3a Fensmark By, Fensmark, "Glasværksengen") har Kulturarvsstyrelsen foreslået, at dræningen afbrydes af hensyn til bevaring af konstaterede arkæologiske interesser. Skov- og Naturstyrelsen har støttet dette, og konsekvenserne heraf er vist i scenarium 3.1. Imidlertid indgår arealet ikke i de aftaler, der er indgået mellem Skov- og Naturstyrelsen og nogle af lodsejerne i området. Det er uklart, om fredningsnævnets afgørelse indebærer afbrydelse af dræn på arealet. Dette bør præciseres i Naturklagenævnets afgørelse. Det er endvidere styrelsens vurdering, at recirkulation af vand fra et tørveskær umiddelbart nord for Holmegård Glasværk bør ophøre, når amtets tilladelse udløber.

Skov- og Naturstyrelsen finder det uhensigtsmæssigt, at veje og stier ikke må nedlægges, da de i forbindelse med naturgenopretningen kan blive vanskeligt passable. Bestemmelsen foreslås omformuleret til, at veje og stier kun må nedlægges, hvis færdsel vanskeliggøres som følge af naturgenopretningen.

Skov- og Naturstyrelsen kan ikke støtte, at fredningen åbner mulighed for vidtgående indskrænkninger i offentlighedens adgang. Styrelsen anbefaler, at offentlighedens adgang reguleres efter naturbeskyttelseslovens almindelige bestemmelser, dog evt. undtaget adgangsbegrænsning på matr.nr. 1an Fensmark By, Fensmark (Holmegård Glasværks areal nord for glasværket).

Skov- og Naturstyrelsen finder, at fristen for gennemførelse af naturgenopretningsprojektet er for kort. Styrelsen anbefaler, at den står for gennemførelse af scenarium 3.1. Endvidere anbefales det, at plejemyndigheden er Skov- og Naturstyrelsen for de arealer, hvor styrelsen har indgået frivillig aftale. For øvrige arealer anbefaler styrelsen, at plejemyndigheden er kommunen. Scenarium 3.1 bør indgå som bilag til fredningen.

For så vidt angår bonusbestemmelsen i fredningens § 10 har Skov- og Naturstyrelsen anført, at denne bør begrænses til alene at omfatte gennemførelse af scenarium 3.1.

Ansøgninger om dispensation bør - udover Kulturarvsstyrelsen - også forelægges Skov- og Naturstyrelsen og kommunen med henblik på at sikre den nødvendige koordination mellem de naturmæssige og kulturhistoriske interesser.

Dansk Skovforening har på vegne af Holmegaard Gods og Gisselfeld Kloster klaget over såvel frednings- som erstatningsafgørelsen.

Klagerne finder grundlæggende, at fredningen er overflødig. Ejerne af Holmegaard Gods og Gisselfeld Kloster har allerede indgået en række aftaler om naturgenopretning og naturpleje i Holmegaard Mose. De eksisterende aftaler dækker en stor del af det område, som fredningen omfatter. Ejerne er indstillet på at indgå aftale for de områder, som p.t. ikke er omfattet af de indgåede aftaler, men som er indeholdt i fredningen. De eksisterende aftalers formål og retsvirkning svarer til fredningens formål og retsvirkning, hvorfor fredning ikke er nødvendig.

I aftalerne er anført følgende. ”Nærværende aftale tinglyses servitutstiftende forud for al anden pantegæld. Når aftalen er tinglyst, er aftalen tidsubegrænset med de forbehold, der er anført ovenfor.” De forbehold, der refereres til, er misligholdelsessituationer samt situationer, hvor det aftalte naturgenopretningsprojekt ikke kan gennemføres, eller de tilsigtede resultater ikke i tilstrækkeligt omfang kan opnås. I sådanne situationer skal der ske en genforhandling af aftalerne. En genforhandling vil ikke føre til en opsigelse af aftalerne, men en ændring, så det sikres, at Danmarks internationale forpligtelser kan opfyldes. Tilsvarende fremgår det af fredningen, at plejeplanen løbende skal revideres i sammenhæng med Natura 2000-planen. Endvidere vil forhold i fredningen, der måtte føre til det resultat, at Danmarks internationale forpligtelser ikke kan opfyldes, også føre til at fredningen vil skulle ændres. Derfor er der ikke forskel på fredningens og aftalernes retlige beskyttelse af arealerne.

Efter klagerens opfattelse er fredningsnævnets hovedbegrundelse for at sikre Natura 2000-beskyttelsen ved fredning i modstrid med såvel skovlovens som naturbeskyttelseslovens hoved-

instrument i habitatbeskyttelsen, som netop er indgåelse af aftaler, der tinglyses tidsubegrænsede på de enkelte ejendomme. Såfremt der ikke kan indgås aftaler med ejerne, skal myndighederne efter de to love meddele påbud om den fremtidige drift af arealerne. De to love medtager ikke fredningsinstrumentet som virkemiddel til opfyldelse af Natura 2000-forpligtelsen.

Sikring af de kulturhistoriske værdier og offentlighedens adgang er også tilgodeset i aftalerne. Med hensyn til de kulturhistoriske værdier er der indgået en supplerende aftale på baggrund af Kulturarvsstyrelsens synspunkter. For det areal, der er indgået aftale om, adskiller fredningens bestemmelser sig ikke væsentligt fra aftalen, som sikrer offentlighedens adgang på stort set samme måde som fredningen.

Dansk Skovforening har på baggrund af ovenstående principalt påstået fredningen ophævet, idet fredningsformålene er tilgodeset i aftalerne. Ejerne af Holmegård og Gisselfeld har endvidere givet tilsagn om, at de også er indstillet på at indgå tilsvarende aftaler for de områder, der er omfattet af fredningen, men endnu ikke omfattet af en aftale.

Såfremt fredningen ikke ophæves, har Dansk Skovforening følgende konkrete bemærkninger til fredningsbestemmelserne.

Skovforeningen finder det besynderligt, at fredningen i § 2 "respekterer" udpegningen af området som Natura 2000-område, når det ifølge § 1 er fredningens formål. Der refereres til undersøgelser foretaget af COWI, men det fremgår ikke hvilket scenarium, der refereres til. Der er uoverensstemmelse mellem afgrænsningerne på fredningskortet og afgrænsningerne i de rapporter fra COWI og Kulturarvsstyrelsen, som der refereres til.

I kendelsens §§ 4 og 5 står, at arealerne med forbehold for §§ 2 og 3 anvendes og drives som hidtil. Imidlertid beskriver §§ 2 og 3 for samtlige arealer inden for fredningsområdet begrænsninger i den mulige drift, der udelukker en fortsættelse af den hidtidige anvendelse og drift. Som eksempler på sådanne reguleringer nævner skovforeningen forbud mod fysiske indgreb i jordlagene, forbud mod gravning, kørselsslitage eller jordbearbejdning, som går dybere end 20/50 cm, forbud mod kørsel, der kan skabe varige spor, forbud mod anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler, gødskning, udsætning, fodring og jagt på fuglevildt, etablering af nye dræn samt krav om forudgående anmeldelse af almindelige driftsmæssige grøfteoprensninger.

Med det samtidige krav til vandstandshævning vil enhver kørsel skabe varige spor, og dermed vil kørsel i de berørte områder være umuliggjort. Forbudet mod kørselsslitage vil med det samtidige krav til vandstandshævning umuliggøre de plejetiltag, der lægges op til med fredningen, herunder rydning af arealer. Ligeledes vil almindelige skovnings- og transportopgaver være forhindret.

I skovområderne beliggende i C2 vil fredningens begrænsninger reelt betyde, at skovdriften må opgives og skoven herefter henligge som urørt skov. Endelig vil forbudet betyde, at Glasværksengen (matr.nr. 3b) ikke længere kan anvendes som udtaget areal/brakareal, med det resultat, at andre, højproduktive arealer må udtages til brakareal i stedet, hvilket vil medføre betydelige erstatningskrav.

I § 3.3 for delområde C anføres, at der efter forudgående anmeldelse til plejemyndigheden kan ske vedligeholdelse af de eksisterende grøfter til de på fredningstidspunktet lovlige profiler. Skovforeningen finder denne anmeldeordning overflødig, da der ikke er tillagt plejemyndigheden en indsigelsesmulighed, og fredningskendelsen giver ejeren ret til at foretage oprensning.

Skovforeningen finder, at der er uoverensstemmelse mellem fredningens bestemmelser, f.eks. § 12 sammenholdt med § 10 og bestemmelserne for område C-4 i § 3.3.

Klage fra Dansk Skovforening på vegne af Broksø Hovedgaard.

Skovforeningen har vedrørende fredningskendelsens § 2 anført det samme som oven for under klagen fra Gisselfeld Kloster og Holmegaard Gods. For så vidt angår Broksø Hovedgaard følger fredningsafgrænsningen ikke naturlige linjer, skel eller eksisterende driftsenheder på Broksøs jorder. Fredningens afgrænsning bør tydeligt markeres i felten.

Vedrørende fredningskendelsens øvrige bestemmelser har skovforeningen anført stort set det samme som ovenfor under klagen fra Gisselfeld Kloster og Holmegaard Gods.

Klage fra Fritz Rasmussen (lb.nr. 5).

Klageren har anført, at et areal på 0,25 ha i område C-2 er henlagt under naturbeskyttelseslovens § 3, hvilket ikke er korrekt. Klageren foreslår, at hele hans areal på 1,74 ha inddrages i C-2-området uden mulighed for almindelig landbrugsdrift.

Klage fra Poul Erik Frederiksen (lb.nr. 7).

Efter klagerens opfattelse er der ikke grundlag for, at fredningen skal omfatte området uden for mosen, der er almindelig landbrugsjord. Såfremt almindelig dyrkning af jorden kan skade mulige bopladser, så er det allerede sket, da jorden har været dyrket i århundreder. Der er mulige bopladser mange steder i Danmark, uden at der sker fredning. Klagerens del af området er karakteriseret med laveste niveau for de arkæologiske interesser ifølge Kulturarvsstyrelsens kort. Klageren finder derfor, at fredningsgrænsen bør trækkes langs med Tornemoserenden.

Klageren har efterfølgende fået bekræftet af Storstrøms Amt, at en del af hans areal (1,26 ha) ikke er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, som fredningsnævnet har lagt til grund. Det er således alene 0,75 ha, der er omfattet af § 3 som beskyttet mose.

Klage fra Povl Fritzner (lb.nr. 9).

Klageren protesterer mod fredningen, da den forringer produktionsvilkårene både på den berørte ejendom og på klagerens samlede landbrugsbedrift. Arealerne indgår i et produktionslandbrug, hvor det er nødvendigt, at der ikke sker indskrænkninger i jordens udnyttelsesmuligheder. På 26 ha må der ifølge fredningen kun pløjes 20 cm i dybden. Den lave pløjedybde udelukker spredning af gylle og slam, der kræver en nedpløjning i 30 cm dybde. Sker nedpløjningen ikke dybt nok, vil det føre til utilsigtet fordampning af ammoniak til omgivelserne, herunder Holmegaard Mose, samt forøgede lugtgener. På grund af klagerens husdyrhold på 12-13.000 slagtesvin pr. år med tilhørende sohold og de gældende harmonikrav, kan problemet ikke blot løses ved at undlade at udsprede gylle og slam på det fredede areal.

I dag når vandstanden 10% op i de eksisterende drænrør. Med en forventet vandstandsstigning på 40-50 cm vil vandstanden komme til at ligge over drænrørene, som herefter ikke længere vil kunne lede vandet bort. Konsekvensen vil være, at de bagvedliggende arealer oversvømmes og må tages ud af dyrkning.

Klage fra Steen Christensen og Merete Rasmussen (lb.nr. 11).

Klagerne rejser tvivl om den tekniske rapport, som ligger til grund for nævnets afgørelse, hvor det påstås, at en vandstandshævning ikke vil berøre landbrugsdriften af klagernes jord på dele af matr.nr. 1d Hjulebæk by. Dele af jorden står i dag under vand om vinteren til trods for, at afvandsdybden ifølge rapporten skulle være min. 0,75-1,00 m. Klagerne er blevet oplyst om, at vandstandshævningerne vil resultere i samme vandstand om sommeren som i dag er tilfældet om vinteren, dvs. nogle dele af jorden vil stå under vand året rundt.

Klage fra Niels-Henrik Christiansen og Lene Pedersen Kragh (lb.nr. 12) og Søren Ole Stenager Pedersen (lb.nr. 13).

Klagerne er af den opfattelse, at man i forbindelse med fredningens gennemførelse også har lagt arealer ind under naturbeskyttelseslovens § 3. Der bør udarbejdes et oversigtskort pr. lodsejer, som tydeligt viser, hvilke arealer der er omfattet, og hvilke bestemmelser de enkelte områder indgår under.

Klage fra John og Linda Jensen (lb.nr. 17).

Klagerne ønsker, at offentligheden ikke får adgang til området. I så fald vil den tildelte erstatning være tilfredsstillende.

Øvrige bemærkninger til sagen

Kulturarvsstyrelsen

Kulturarvsstyrelsen har ved breve af 4. og 8. januar 2007 fremsendt sine bemærkninger til sagen. Styrelsen har redegjort for de kulturhistoriske beskyttelsesinteresser i området. Styrelsen er overordnet enig i afgrænsningen af det fredede område. Dog så styrelsen gerne, at en lille, syd-vestlig del af C-3 området på matr.nr. 3a blev omklassificeret til C-2 på grund af tilstedeværelsen af en gruppe særligt velbevarede bopladser fra slutningen af istiden. Styrelsen ser desuden gerne, at bestemmelserne for C-4 området (som hidtil har været anvendt til oplagring af glasaffald) justeres, så arealet med tiden kan udlægges til mere ekstensiv anvendelse og kan friholdes for dræning og indgreb i jorden, dybere end 0,2 m under terræn.

Skov- og Naturstyrelsen

Skov- og Naturstyrelsen har ved brev af 26. januar 2007 oplyst, at det må anses for en fejl i fredningsnævnets afgørelse, at der ikke kan plantes i C-3 områderne i lighed med de muligheder, der er i C-1 og C-2 områderne. Kulturarvsstyrelsen har overfor SNS givet udtryk for, at man er enig heri.

Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening anser den samlede fredning som den varige helhedsløsning, som bedst kan sikre områdets naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier for eftertiden samt sætte rammerne for anvendelse og drift i forhold til sikring og genopretning af disse værdier.

Dansk Skovforening

På vegne af Broksø Gods har foreningen supplerende anført, at ejeren ønsker mindst muligt areal fredet og finder som udgangspunkt, at fredningens afgrænsning bør følge afgrænsningen for den indgåede aftale.

På vegne af Holmegaard Gods og Gisselfeld Kloster har foreningen supplerende anført, at der bør udarbejdes en supplerende konsekvensvurdering af vandstandshævningsens påvirkning af fredede arealer og naboarealer. Ifølge foreningen kan fredningens § 2, hvorefter arealer, med mindre andet er bestemt, ikke må tilplantes eller dyrkes, forstås således, at skovarealerne heller ikke må dyrkes og i princippet skal lades urørt. Dermed må der ikke ske beskæring eller slåning af spor.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens behandling herunder besigtigelse og offentligt tilgængeligt møde den 19. april 2007 har deltaget Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Martin Glerup, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Marion Pedersen, Anders Stenild, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Fredningen og dens afgrænsning

Naturklagenævnet tiltræder af de grunde, som fredningsnævnet har anført, at der gennemføres en fredning af Holmegård Mose, og at afgrænsningen af fredningsområdet fastholdes i princippet, som fredningsnævnet har bestemt dog med følgende ændringer:

Ved Broksø udvides fredningen på matr. nr. 1a Broksø Hgd., Herlufmagle til at omfatte hele marken ned til den grøft, der gennemskærer marken, jf. fredningskortet.

Del af matr.nr. 1m Holmegård, Holme-Olstrup nord for Glasværket medtages i fredningen.

C-2 arealet mod sydøst, del af matr. nr. 1a og 1ae, Holmegård, Holme-Olstrup og del af matr.nr. 9a, 9b og 10a Sibberup By, Fensmark, udgår af fredningen.

Fredningens indhold

For størstedelen af Holmegård Mose, del af matr.nr. 1m, Holmegård, Holme-Olstrup, matr.nr. 25b, Spragelse By, Herlufmagle, del af matr.nr. 1a Broksø Hgd. Herlufmagle og del af matr.nr. 2b, Spragelse By, Herlufmagle er der den 8. oktober 2004 indgået aftaler mellem Skov- og Naturstyrelsen og de enkelte ejere om naturgenopretning og naturpleje i Holmegård Mose iht. Naturbeskyttelseslovens § 55. Ejerne har modtaget vederlag for forpligtelserne efter aftalerne.

Aftalerne giver bl.a. mulighed for, at Skov- og Naturstyrelsen kan gennemføre en hævning af vandstanden inden for aftaleområdet med henblik på at bevare og genskabe Holmegård Mose som en naturlig større sammenhængende aktiv højmosé og del af et større samlet mose- og naturområde. Naturklagenævnet finder derfor ikke at der er behov for ved fredningen at fastsætte yderligere fredningsbestemmelser for disse aftaleområder.

By- og Landskabsstyrelsen (BLSt) modtog den 21. februar 2008 en forespørgsel fra Kulturarvsstyrelsen (KUAS), om man ville være indstillet på sammen med KUAS at anbefale Naturklagenævnet, at C-2 skovarealer under Broksø henholdsvis Holmegård udlægges som urørt skov, eventuelt med en reduktion af arealernes afgrænsning. Danmarks Naturfredningsforening har udtalt sig til støtte for KUAS henvendelse.

KUAS og Skov- og Naturstyrelsen (SNS) har under det hidtidige forløb været enige om, at de kulturhistoriske interesser kunne varetages ved de frivillige tinglyste aftaler, hvis disse blev suppleret med en tinglyst fortidsmindebeskyttelse ved KUAS' foranstaltning uden økonomisk kompensation til lodsejerne. Denne fremgangsmåde var allerede beskrevet i et fortolkningsbidrag til aftalerne.

I forbindelse med Naturklagenævnets behandling af fredningssagen underbyggede KUAS i brev af 4. januar 2007 til nævnet dette synspunkt med følgende tilkendegivelse:

"Kulturarvsstyrelsen har også været i tæt dialog med Skov- og Naturstyrelsen. Som resultat af dette arbejde foreligger der en gensidig forståelse af projektområdets afgrænsning samt af, hvilke delarealer der mest hensigtsmæssigt kan beskyttes hhv. af arealfredning og via frivillige ordninger (jf. Kulturarvsstyrelsens brev til Fredningsnævnet af 6. september 2005)."

By- og Landskabsstyrelsen har under henvisning til ovenstående udtalt, at styrelsen ikke mener, at der er grundlag for at genoptage det omhandlede spørgsmål. Styrelsen fastholder derfor sit hidtidige standpunkt og har indstillet, at sagen afsluttes i overensstemmelse hermed.

Naturklagenævnet bestemmer på denne baggrund, at de skovarealer, der er omfattet af aftaler, del af matr.nr. 1a og del af matr. nr. 1d Broksø Hgd., Herlufmagle samt del af matr.nr. 30a Fensmark By, Fensmark, ikke skal undergives yderligere fredningsbestemmelser. For de øvrige C-2-arealer stadfæstes fredningsbestemmelserne.

For den del af matr.nr. 1a, Broksø Hgd., Herlufmagle, hvormed fredningen udvides, fastsættes bestemmelser svarende til fredningsnævnets bestemmelser for C-2

Bestemmelserne for område C-1 stadfæstes.

Bestemmelserne for "Glasværksengen", del af matr.nr. 1m, Holmegård, Holme-Olstrup, del af matr.nr. 3a, 3b, og 5bd, Fensmark By, Fensmark ændres fra C-3 til C-2, dog uden ret til tilplantning bortset fra genplantning af vildtremiserne.

For den østlige del af område A, del af matr.nr. 1m og 1ae, Holmegård, Holme-Olstrup, der ikke er omfattet af aftale om naturgenopretning, skal alene gælde bestemmelser svarende til den tidligere fredning fra 1987 samt bestemmelse om, at fredningen ikke skal være til hinder for en eventuel senere vandstandshævning. Fredningen skal heller ikke være til hinder for gennemførelse af foranstaltninger til opfyldelse af forpligtelser i medfør af Natura 2000.

Bestemmelsen om pløjedybde på C-3-arealerne ændres til, at jordbehandling ikke må gå dybere end ca. 20 cm og aldrig overstige 30 cm.

Skov- og Naturstyrelsen skal være plejemyndighed for hele det fredede område.

Naturklagenævnet har overvejet, om adgangsveje til mosen burde medtages under fredningen, som Friluftsrådet har fremsat ønske om. Skov- og Naturstyrelsen, der har indgået aftalerne med de tre godser, har oplyst, at aftalerne sikrer fortsat adgang til aftaleområdet svarende til de adgangsregler, der gælder for offentligt ejede arealer i medfør af naturbeskyttelsesloven, dog undtaget natfærdsel. Adgangsvejene synes, måske bortset fra en vejadgang til Gisselfelds del af mosen, ikke at være i fare for nedlæggelse. En eventuel nedlæggelse kan forhindres i medfør af naturbeskyttelseslovens § 26 a. Styrelsen mener derfor ikke, at der er grund til at tage adgangsvejene med i fredningen. Naturklagenævnet finder på denne baggrund ikke grund til at medtage adgangsvejene til mosen under fredningen, hvortil der således er adgang efter naturbeskyttelseslovens almindelige regler suppleret med de gældende aftaler.

Idet fredningsnævnets afgørelse af 31. marts 2006 ophæves, fastsættes følgende fredningsbestemmelser for fredningsområdet, der er afgrænset som vist på fredningskortet, der hører til Naturklagenævnets afgørelse. Fredningen omfatter helt eller delvist de på vedhæftede matrikelkort anførte ejendomme. Fredningen omfatter nu ca. 547 ha:

§ 1. Fredningens formål

Fredningens overordnede formål er

- at gennemføre de forpligtelser, som følger af størstedelen af områdets status som Natura 2000 område. Natura 2000 områder er bl.a. områder, der skal bevare de forskellige typer af natur og bestemte dyre- og plantearter (EF-habitatområder), og områder, der skal beskytte levesteder for bestemte fuglearter (EF-fuglebeskyttelsesområder),
- i overensstemmelse hermed at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget som Natura 2000 område for at tilgodese,
- at sikre de kendte og potentielle arkæologiske værdier, som henholdsvis vides og forventes at forekomme under terræn,
- at give mulighed for videnskabelige undersøgelser,

Fredningen har yderligere til formål at sikre offentlighedens adgang til området i respekt for de beskyttelseshensyn, der er nødvendige for at sikre den fortsatte tilstedeværelse af biologiske samt arkæologiske værdier.

§ 2. Generelle bestemmelser

For arealer, der er omfattet af aftaler af 8. oktober 2004 mellem Skov- og Naturstyrelsen og de pågældende ejere af arealer i fredningsområdet om naturgenopretning og naturpleje i Holmegård Mose fastsættes der ikke yderligere fredningsbestemmelser.

Arealer, der ikke er omfattet af ovennævnte aftaler, må, medmindre andet er bestemt nedenfor, ikke tilplantes eller dyrkes.

Der må ikke iværksættes aktiviteter, som indebærer sænkning af grundvandsstanden, herunder etableres nye dræn eller afvandingskanaler.

Som grundlag for forvaltningen af de biologiske værdier skal lægges COWI's rapport "Holmegård Mose – naturpleje og naturgenopretning, Forundersøgelser" fra oktober 2003, samt COWI's supplerende rapport fra juli 2004.

Som grundlag for varetagelsen af beskyttelsen af de arkæologiske værdier skal lægges Kulturarvsstyrelsens redegørelse af marts 2004 "Kulturarv i Holmegård Mose – oplæg til varig beskyttelse af dele af mosen og dens bredzone".

§ 3. Bestemmelser for delområder

Området inddeles i delområderne A 1, A 2, A 3, B samt C-1 til C-4. jf. fredningskortet.

Delområder A 1, A 2 og A 3

Aftaleområder, for hvilke, der alene gælder de bestemmelser, der fremgår af vilkår for aftale om naturgenopretning og naturpleje i Holmegård Mose, jf. § 2, stk. 1.

Afgrænsningen af fredningen igennem skovstykkerne markeres i marken af plejemyndigheden efter aftale med ejerne.

Delområde B

For området, der tidligere er fredet og ikke er omfattet af aftaler, gælder følgende særlige bestemmelser:

Arealer, som henligger udyrkede, skal bevares i naturtilstand. På de træbevoksede arealer skal skovdriften foregå ved naturlig selvforyngelse og selektiv hugst. Løvskov må kun renafrives med maksimalt 2 ha om året.

Nåletræsbevoksninger skal fjernes, når træerne er hugstmodne.

Anvendelse af kemiske bekæmpelsesmidler samt gødskning er ikke tilladt. Opgravning af planter må ikke finde sted.

Det er tilladt at anlægge sådanne veje, som er nødvendige for skovdriften.

Eksisterende vildtagre og observationstårne (*hochsitze*) kan bibeholdes.

Fredningen er ikke til hinder for en eventuel vandstandshævning eller for gennemførelse af foranstaltninger til opfyldelse af forpligtelser i medfør af Natura 2000.

Delområde C-1

Der må ikke foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning, gravning og optrækning af træstubbe. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion.

Undtaget fra forbudet er skånsom, manuel plantning samt vedligeholdelse af grøfter og dræn i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen. Der må ikke etableres ny dræning, jf. § 2, stk. 3.

Delområde C-2

Der må ikke foretages nogen form for fysiske indgreb i jordlagene, herunder pløjning, fræsning, harvning, gravning, optrækning af træstubbe og nyanlæg af dræn og grøfter. Forbudet gælder også kørsel, som kan skabe varige hjulspor og/eller forårsage erosion.

Undtaget fra forbudet er skånsom, manuel plantning samt vedligeholdelse af grøfter og dræn i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen. Tilplantning må dog ikke ske på Glasværksengen, matr. nr. 3a, 3b, og 5bd, Fensmark By, Fensmark, bortset fra genplantning af vildtremiserne.

Fredningsnævnet kan dog uanset forbudet i § 2 meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljorder. Særligt vedrørende parkanlægget til Broksø's hovedbygning, matr. nr. 1a Broksø Hgd., Herlufmagle, gælder, at det på al slags jord skal være muligt at nyanlægge dræn med fredningsnævnets tilladelse.

Delområde C-3

Der må ikke foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end ca. 20 cm og aldrig dybere end 30 cm under terræn.

Undtaget fra forbudet er vedligeholdelse af eksisterende dræn samt dræn og grøfter i de profiler, som etableres i forbindelse med naturgenopretningen.

Fredningsnævnet kan dog uanset forbudet i § 2 meddele dispensation til nyanlæggelse af dræn og grøfter på mineraljorder.

Forbudet mod dræning i § 2 er ikke til hinder for, - så længe det tidligere Storstrøms Amts vandindvindingstilladelse er gældende - at der efter fredningsnævnets godkendelse kan ske midlertidig anvendelse og recirkulation af vand fra et tørveskær umiddelbart nord for Holmegård Glasværk, når det er nødvendigt for glasværkets vedligeholdelsesarbejder.

Fredningen skal heller ikke være til hinder for etablering af et parkområde på matr.nr. 5bd Fensmark By, Fensmark i forbindelse med museum og oplevelsesland på det uden for fredningsgrænsen beliggende Holmegård Glasværk. Planerne herfor skal dog forelægges fredningsnævnet til godkendelse.

Markering af afgrænsningen af fredningen i C 2 og C 3-områderne foretages af plejemyndigheden, hvis ejerne ønsker det.

Delområde C-4

Der må ikke foretages nogen form for gravning, kørselsslitage eller jordbehandling, som går dybere end 50 cm under terræn.

Fredningen skal ikke være til hinder for efter fredningsnævnets godkendelse at anlægge en grusbelagt parkeringsplads på området.

Øvrige fredningsbestemmelser

§ 4. Bebyggelse, vej- og tekniske anlæg

Der må ikke opføres byggeri eller tekniske anlæg. Undtaget herfra er anlæg, som med fredningsnævnets godkendelse anlægges eller etableres med henblik på opfyldelse af fredningens formål, herunder gennemførelse af naturgenopretningsprojektet ”scenarie 3.1” jf. § 7.

Der må ikke føres luftledninger hen over området, og ledninger må ikke nedgraves i området. Fredningen er dog ikke til hinder for nedgravning af den eksisterende højspændingsledning.

Der må ikke opsættes skure, boder, læskure eller campingvogne eller etableres andre faste konstruktioner eller anlæg. Det er dog tilladt midlertidigt at opstille arbejdsskure eller campingvogne i forbindelse med skovdriften, jagtudøvelse og tilsyn med arealerne.

Hegning er ikke tilladt. Undtaget fra forbudet er hegning i forbindelse med pleje eller genopretning rettet mod de naturtyper, plante- og dyrearter, som udgør områdets udpegningsgrundlag, eller andre naturligt forekommende vildtlevende planter og dyr.

Fredningsnævnet kan efter høring af Kulturarvsstyrelsen godkende anlæg af veje og stier. Eksisterende veje og stier må kun nedlægges, hvis færdselen ad dem vanskeliggøres eller hindres som følge af naturgenopretningen.

§ 5. Terrænændringer m.v.

Enhver form for terrænregulering er forbudt. Undtaget fra forbudet er terrænændringer som følger af tiltag til opfyldelse af fredningens formål, herunder gennemførelse af naturgenopretningsprojekt ”scenarie 3.1”.

Fredningsnævnet kan efter høring af Kulturarvsstyrelsen og vedkommende lodsejer meddele tilladelse til arkæologiske udgravninger, geologiske borer og lignende videnskabeligt begrundede indgreb i jordlagene.

Enhver form for vand- og råstofindvinding er forbudt, jf. dog bestemmelserne for område C-3 i § 3.

§ 6. Offentlighedens adgang

Offentligheden har adgang til området i medfør af naturbeskyttelseslovens bestemmelser.

Undtaget herfra er glasværkets arealer på matr.nr. 1 an Holmegård. Bestemmelsen er således ikke til hinder for, at der her kan opretholdes hegn, som forhindrer offentlighedens adgang til dele af arealet.

Fredningsnævnet kan efter forslag fra Skov- og Naturstyrelsen og Kulturarvsstyrelsen med henvisning til dokumenterede og konkrete biologiske eller arkæologiske hensyn tillade midlertidig indskrænkning af offentlighedens adgang. Forslag om indskrænkning af offentlighedens adgang skal forelægges ejerne og Danmarks Naturfredningsforening, inden fredningsnævnet træffer afgørelse.

§ 7 Naturgenopretning og naturpleje

Skov- og Naturstyrelsen er plejemyndighed for hele området.

Som led i efterlevelsen af de forpligtelser, som følger af områdets status som Natura 2000 område, foranlediger plejemyndigheden naturgenopretningsprojektet "Scenarie 3.1" gennemført indenfor en frist på tre år regnet fra denne afgørelses dato. Vandstandshævningen ved afløbet fra mosen mod nord kan dog gennemføres gradvis inden for en periode af højst seks år.

Plejemyndigheden gennemfører pleje af de fredede arealer i henhold til miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1604 af 20. november 2006 eller senere ændringer til opfyldelse af fredningens formål.

Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område, som skal være i overensstemmelse med Natura 2000 planen for området. Planen skal beskrive den naturtilstand, der ønske opretholdt eller genskabt, og de foranstaltninger, der sigter mod opnåelsen af fredningens formål. Planen sendes til og forhandles med de berørte lodsejere og Kulturarvsstyrelsen. Såfremt der er uenighed om plejeplanen, træffer fredningsnævnet afgørelse i sagen.

Fredningen er ikke til hinder for, at der med fredningsnævnets godkendelse herudover kan gennemføres naturpleje og naturgenopretning, som ikke er i modstrid med fredningens formål, eksempelvis med henblik på efterlevelse af internationale forpligtelser eller beskyttelse af arkæologiske værdier.

§ 8. Bonusvirkning

Naturgenopretning efter scenarie 3.1, jf. § 7, kan gennemføres uden dispensationer fra naturbeskyttelseslovens §§ 3 og 17 og uden tilladelse efter planlovens § 35, jf. naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 6 og 7, og planlovens § 36, stk. 1, nr. 5.

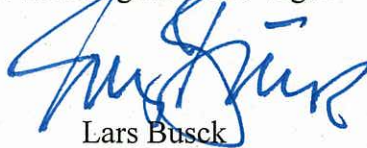
§ 9. Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra bestemmelserne i §§ 2 – 7, når det ansøgte ikke er i modstrid med fredningens formål. Ansøgninger om dispensation forelægges Skov- og Naturstyrelsen, Næstved Kommune og Kulturarvsstyrelsen til udtalelse.

§ 10. Ophævelse af Overfredningsnævnets afgørelse fra 1987

Med fredningens gennemførelse ophæves Overfredningsnævnets afgørelse af 30. oktober 1987.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck

Naturklagenævnets formand

**Fortegnelse over matrikelnumre, der helt eller delvis er omfattet af Naturklagenævnets
fredningsafgørelse af 29. april 2009.**

Holmegaard, Holme-Olstrup

Matr.nr. 1ae, 1an og 1m

Fensmark By, Fensmark

Matr.nr. 3a, 3b, 5bd og 30a

Spragelse By, Herlufmagle

Matr.nr. 2b, 3b, 7a, 7b, 7h og 25b

Broksø Hgd. Herlufmagle

Matr.nr. 1a og 1d

Hjulebæk By, Herlufmagle

Matr.nr. 1c, 1d, 1l, 10 og 15a